

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра цивільного права №1

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Актуальні проблеми сімейного права»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором студента

Рік набору – 2022

Харків 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми сімейного права» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 26 с.

Розробники:

Борисова Валентина Іванівна,
кандидатка юридичних наук, професорка

Кривобок Світлана Володимирівна
кандидата юридичних наук, доцентка

Затверджено на засіданні кафедри цивільного права №1
(протокол № 11 від 21 червня 2022 р.)

Завідувач кафедри – Борисова Валентина Іванівна, кандидатка юридичних наук, професорка

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	5
3. Зміст програми навчальної дисципліни.....	9
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни.....	12
4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання.....	12
4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання.....	14
5. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання	16
6. Критерії оцінювання результатів навчання.....	17
7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання.....	19
8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	20

1. *Опис навчальної дисципліни*

Робоча програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми сімейного права» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Право» другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4,0	Галузь знань – 08 «Право»	За вибором	За вибором
Кількість модулів – 3		Рік підготовки: 2022-2023	Рік підготовки: 2022-2023
	Спеціальність – 081 «Право»	семестр	семестр
Загальна кількість годин - 120		1-2	1-2
	Рівень освіти – другий (магістерський)	Лекції	Лекції
		20 год.	6 год.
		Практичні/семінарські заняття	Практичні/семінарські заняття
		20 год.	4 год.
		Самостійна робота	Самостійна робота
		80 год.	110 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 - 4, самостійної роботи студента - 4 - 6.		Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (диференційований залік)	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (диференційований залік)

Мета навчальної дисципліни – формування системи наукових знань про вітчизняні та зарубіжні підходи до регулювання сімейних правовідносин, умінь та навичок по застосуванню теоретичних знань сімейного права у практиці вирішення конкретних спірних ситуацій.

Завдання:

- формування уявлення про роль та місце сімейного права в системі українського права;

- отримання знань про систему джерел сімейного права, юридичну техніку та структуру норм сімейного права;
- засвоєння важливіших сімейно-правових понять та категорій, оволодіння сімейно-правовою термінологією та вміння оперувати нею;
- формування та розвиток навичок самостійної роботи з нормативним матеріалом, навичокбору, аналізу та узагальнення судової та іншої правозастосовчої практики, а також навичок письмового викладення спеціальних юридичних питань;
- формування та розвиток навичок самостійної наукової роботи та оволодіння методикою проведення досліджень при вирішенні сімейно-правових казусів.

Пререквізити: «Цивільне право України (частина перша)»; «Цивільне право України (частина друга)»; «Цивільний процес».

Кореквізити: «Приватне право: сучасні доктрини в судовій та правозастосовній практиці»; «Публічне право: сучасні доктрини в судовій та правозастосовній практиці»; «Порівняльне правознавство».

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН-1.	Оцінювати природу і характер сімейно-правових відносин та виявляти розуміння механізмів правового регулювання цих відносин.
РН-2.	Знаходити положення міжнародних та національних правових актів, якими регулюються сімейні правовідносини.
РН-3.	Формулювати правові позиції при вирішенні практичних завдань, пов'язаних із визнанням шлюбу недійсним, укладенням, виконанням, зміною та розірванням договорів між подружжям, опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.
РН-4.	Опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності у сфері майнових правовідносин подружжя.

РН-5.	Знаходити положення міжнародних, європейських та національних правових актів, якими регулюються правовідносини батьків та дітей.
РН-6.	Застосовувати положення міжнародних, європейських та національних правових актів для вирішення спорів щодо визначення походження, виховання та утримання дітей.
РН-7.	Дискутувати зі складних правових проблем, пов'язаних із визначенням походження дитини, здійснення батьківських прав та обов'язків, позбавлення батьківських прав, обов'язків з утримання, влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.
РН-8.	Використовувати передові знання і методики у процесі складання проектів договорів щодо здійснення батьківських прав та обов'язків, а також у процесі застосування положень законодавства, якими регулюється укладення, виконання, зміна і розірвання таких договорів.
РН-9.	Аналізувати та застосовувати нормативно-правові акти у сімейних правовідносинах з іноземним елементом.
РН-10.	Використовувати для захисту прав дитини положення Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей.
РН-11.	Обґрунтовувати свою правову позицію при вирішенні практичних завдань при розв'язанні спорів у сімейних правовідносинах, ускладнених іноземним елементом.
РН-12.	Розуміти основні колізійні принципи визначення права, що регулює сімейні відносини, ускладнені іноземним елементом.

Викладання навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей та досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти відповідної спеціальності та освітньо-професійною програмою «Право», а саме:

Загальних компетентностей:

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
- ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК9. Здатність працювати в міжнародному середовищі.

ЗК1.1. Здатність вирішувати проблеми інноваційного характеру.

ЗК1.2. Здатність оцінювати та підтримувати якість результату професійної і соціальної діяльності.

ЗК1.3. Здатність формулювати особисту думку та доказово її представляти.

ЗК1.4. Здатність здійснювати медіацію в професійній діяльності.

Спеціальних компетентностей:

СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.

СК8. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів.

СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

СК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.

СК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

СК1.1. Здатність аналізувати механізми оцінки ефективності юридичної практики за напрямками (галузями) юридичної діяльності.

СК1.2. Здатність демонструвати знання й розуміння правових систем в умовах глобалізації.

СК1.3. Здатність розрізняти принципи інститутів публічного і приватного права в юридичній діяльності.

СК1.5. Здатність вирішувати колізійні проблеми правового регулювання суспільних відносин.

СК1.6. Здатність демонструвати знання юридичної техніки та її прикладних аспектів (правотворчості, законодавчої техніки, техніки створення корпоративних актів, юридичних документів, систематизації юридичних актів, юридичного письма та юридичної термінології тощо).

Програмних результатів навчання:

ПРН1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

ПРН3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

ПРН4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати

ВИСНОВКИ.

ПРН6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

ПРН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

ПРН8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

ПРН9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

ПРН11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.

ПРН14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

ПРН1.5. Демонструвати знання та розуміння механізму подолання правових колізій в правозастосовній практиці.

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальні положення сімейного права. Шлюб. Права та обов'язки подружжя.

Поняття сімейного права як самостійної галузі приватного права України. Предмет і метод сімейного права. Основні засади (принципи) сімейного права. Основні положення сімейного права держав-членів ЄС та інших держав світу. Принципи європейського сімейного права. Колізійні принципи і колізійні норми у регулюванні сімейних відносин.

Загальні положення сімейного законодавства України. Сімейний кодекс України – основне джерело сімейного законодавства України. Цивільний кодекс України у системі сімейного законодавства. Загальна характеристика інших джерел сімейного права. Джерела сімейного права держав-членів ЄС та

інших держав світу.

Сімейні правовідносини. Поняття та види сімейних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин. Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків. Захист сімейних прав та інтересів. Строки в сімейному праві.

Шлюб. Поняття шлюбу та його правова природа за законодавством України, держав-членів ЄС та інших держав світу. Умови та порядок укладення шлюбу. Державна реєстрація шлюбу та її правові наслідки. Недійсність шлюбу. Визнання шлюбу неукладеним. Поняття та підстави припинення шлюбу. Правові наслідки розірвання шлюбу. Режим окремого проживання подружжя. Право на одностатеві шлюби та партнерства у зарубіжних державах.

Особисті немайнові правовідносини подружжя: поняття, зміст та особливості. Види особистих немайнових прав: право на материнство та батьківство; право дружини та чоловіка на повагу до своєї індивідуальності; право на зміну прізвища; право на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї; право на свободу та особисту недоторканність.

Майнові правовідносини подружжя: поняття, зміст, особливості, види. Правовідносини подружжя з приводу майна. Правовий режим роздільного майна подружжя. Правовий режим спільного майна подружжя. Поділ спільного майна подружжя. Договірний режим майна подружжя. Шлюбний договір: зміст, форма та час дії. Зміна умов шлюбного договору. Розірвання шлюбного договору та визнання його недійсним. Правовідносини подружжя по утриманню. Способи надання утримання. Договір подружжя про надання утримання. Реалізація прав одного з подружжя – учасника підприємницького товариства.

Особисті немайнові та майнові права партнерів у фактичних союзах у зарубіжних державах.

Модуль 2. Визначення походження дитини. Права та обов'язки батьків, дітей, інших членів сім'ї та родичів. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування

Визначення походження дітей. Загальні підстави виникнення прав та обов'язків батьків і дітей. Визначення походження дитини від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою. Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою. Оспорювання батьківства та материнства. Встановлення факту батьківства та материнства. Презумпція батьківства за законодавством зарубіжних держав.

Види особистих немайнових прав. Рівність прав та обов'язків батьків щодо дитини. Рівність прав та обов'язків дітей щодо батьків. Вирішення батьками питань щодо виховання дитини. Здійснення батьківських прав і виконання батьківських обов'язків. Права батьків по захисту прав дитини. Спільна юридична та фізична опіка над дітьми за законодавством окремих зарубіжних держав. Відповідальність батьків за неналежне здійснення батьківських прав і обов'язків. Права та обов'язки неповнолітніх батьків. Позбавлення батьківських прав як особливий вид сімейно-правової відповідальності та засіб захисту прав дитини. Повне і часткове позбавлення батьківських прав за законодавством зарубіжних держав. Поновлення батьківських прав. Відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав.

Правовідносини батьків і дітей з приводу майна. Правовідносини батьків і дітей щодо утримання. Обов'язок батьків утримувати дитину. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину. Визначення розміру аліментів, зміна розміру аліментів. Стягнення аліментів за минулий час і заборгованості за аліментами. Відповідальність за прострочення сплати аліментів. Договір між батьками про сплату аліментів на дитину. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дітей та його виконання. Обов'язок повнолітніх дочки, сина утримувати батьків та його виконання.

Майнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів. Обов'язок по

утриманню інших членів сім'ї та родичів. Розмір аліментів, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів, строки їх стягнення. Зміна розміру аліментів та звільнення від їх сплати.

Державна охорона дітей – сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Форми влаштування дітей – сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Поняття та сутність усиновлення. Умови, порядок та правові наслідки усиновлення. Визнання усиновлення недійсним. Скасування усиновлення. Позбавлення усиновлювача батьківських прав.

Поняття та значення опіки та піклування над дітьми. Встановлення опіки та піклування над дітьми. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування. Права і обов'язки опікунів та піклувальників. Припинення опіки та піклування над дітьми. Звільнення опікунів і піклувальників дитини від їх обов'язків.

Патронат над дітьми. Прийомна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу.

Модуль 3. Сімейні правовідносини з іноземним елементом

Аналіз колізійного регулювання сімейних правовідносин. Колізійні питання укладення шлюбу. Колізійні проблеми шлюбу з іноземним елементом. Правове регулювання припинення шлюбу з іноземним елементом. Колізійні проблеми визначення походження дитини. Колізійні питання усиновлення. Колізійні питання опіки і піклування. Застосування законів іноземних держав. Визнання в Україні актів цивільного стану, зареєстрованих за законами іноземних держав.

Проблеми сімейних правовідносин з іноземним елементом. Конкуренція юрисдикцій. Практика застосування Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей.

4.Обсяг і структура навчальної дисципліни

4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно з розкладом)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, колоквиуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Загальні положення сімейного права. Шлюб. Права та обов'язки подружжя.				
1		Тема 1. Загальні положення сімейного права.	10	2	-	8
2		Тема 2. Шлюб. Умови та порядок укладення шлюбу.	12	2	2	8
3		Тема 3. Особисті немайнові та майнові правовідносини подружжя. Реалізація прав одного з подружжя – учасника підприємницького товариства.	14	2	4	8
4		Тема 4. Припинення шлюбу.	12	2	2	8
		Разом	48	8	8	32
		Модуль 2. Визначення походження дитини. Права та обов'язки батьків, дітей, інших членів сім'ї та родичів. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.				
5		Тема 1. Визначення походження дитини.	12	2	2	8

6		Тема 2. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей.	12	2	2	8
7		Тема 3. Аліментні правовідносини батьків і дітей.	12	2	2	8
8		Тема 4. Влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.	12	2	2	8
9		Тема 5. Усиновлення.	10	2	-	8
		<i>Разом</i>	58	10	8	40
		Модуль 3. Сімейні правовідносини з іноземним елементом.				
10		Тема 1. Сімейні правовідносини з іноземним елементом.	14	2	4	8
		<i>Разом</i>	14	2	4	8
		Усього годин / кредитів ECTS	120/4,0	20	20	80

4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно з розкладом)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, колоквиуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Загальні положення сімейного права. Шлюб. Права та обов'язки подружжя				
1		Тема 1. Загальні положення сімейного права.	11	-	-	11
2		Тема 2. Шлюб. Умови та порядок укладення шлюбу.	11	-	-	11

3		Тема 3. Особисті немайнові та майнові правовідносини подружжя. Реалізація прав одного з подружжя – учасника підприємницького товариства.	15	2	2	11
4		Тема 4. Припинення шлюбу.	11	-	-	11
		Разом	48	2	2	44
		Модуль 2. Визначення походження дитини. Права та обов'язки батьків, дітей, інших членів сім'ї та родичів. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування				
5		Тема 1. Визначення походження дитини.	11	-	-	11
6		Тема 2. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей.	15	2	2	11
7		Тема 3. Аліментні правовідносини батьків і дітей.	13	2	-	11
8		Тема 4. Влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.	11	-	-	11
9		Тема 5. Усиновлення.	11	-	-	11
		<i>Разом</i>	<i>61</i>	<i>4</i>	<i>2</i>	<i>55</i>
		Модуль 3. Сімейні правовідносини з іноземним елементом				
10		Тема 1. Сімейні правовідносини з іноземним	11	-	-	11

		елементом.				
		<i>Разом</i>	<i>11</i>	-	-	<i>11</i>
		Усього годин / кредитів ECTS	120/4,0	6	4	110

5. *Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання*

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Актуальні проблеми сімейного права» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквіумів.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів підсумковому контролю у формі заліку:

Поточний контроль							Підсумкова оцінка знань (диференційований залік)
Модуль № 1		Модуль № 2		Модуль № 3		Самостійна робота студентів	
п/з	Колоквіу м	п/з	Колоквіу м	п/з	Колоквіу м		
max 20	max 10	max 15	max 10	max 15	max 10	max 20	max 100

6. Критерії оцінювання результатів навчання:

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум	Max 10	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок.
	5	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Індивідуальна підсумкова письмова робота	Max 20	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота не містить методологічних помилок, є посилання на джерела та власні висновки. При захисті продемонстровані глибокі знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	15	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота містить незначні методологічні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	10	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри, але з незначними помилками. Робота містить методологічні та змістовні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки.

		При захисті продемонстровані достатні знання теми, але виникли проблеми з аргументації окремих понять та суджень у роботі, доведеність висновків.
	5	Робота оформлена з помилками та порушеннями кафедральних вимог щодо форми роботи. Робота містить методологічні та змістовні помилки, використано недостатню кількість джерел для обґрунтування дослідження та висновків. При захисті виникли труднощі щодо розкриття змісту теми, наведення аргументів стосовно окремих положень роботи та обґрунтованості і доведеності висновків.
	0	Робота оформлена неналежним чином, без посилання на джерела та містить методологічні помилки. При захисті автор роботи не може продемонструвати знання з обраної теми, навести аргументацію понять та здійснити аналіз інформації. Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.

Диференційований залік	100	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах і концепціях навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з навчальної дисципліни й використання отриманих знань у практичній роботі.
	90	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	85	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих помилок. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	75	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.
зараховано		

		3. Помилки й суттєві неузгодженості у відповіді на запитання за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
	70	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на запитання за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
	60	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на питання на запитання.
не зараховано	55	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою для заліку	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59

F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0 – 34
---	--	--	--------

8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти:

1. Конвенція про права дитини : Міжнародний документ від 20.11.1989 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення: 06.08.2022).
2. Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей : Міжнародний документ від 25.10.1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_188#Text (дата звернення: 06.08.2022).
3. Конвенція про контакт з дітьми : Міжнародний документ від 15.05.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_659#Text (дата звернення: 06.08.2022).
4. Європейська конвенція про здійснення прав дітей : Міжнародний документ від 25 січня 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135#Text (дата звернення: 06.08.2022).
5. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства : Міжнародний документ від 25.10.2007 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text (дата звернення: 06.08.2022).
6. Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей : Міжнародний документ від 19.10.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_002#Text (дата звернення: 06.08.2022).
7. Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми : Міжнародний документ від 20.05.1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_327#Text (дата звернення: 06.08.2022).

8. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР
Дата оновлення 01.01.2020. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 06.08.2022).
9. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення 01.08.2022. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 06.08.2022).
10. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III.
Дата оновлення 19.02.2022. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення: 06.08.2022).
11. Про державну реєстрацію актів цивільного стану : Закон України від 01.07.2010 р. № 2398-VI. Дата оновлення 02.04.2022. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2398-17> (дата звернення: 06.08.2022).
12. Про затвердження Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні : наказ Міністерства юстиції України від 18.10.2000 року № 52/5.
Дата оновлення 07.05.2022. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00> (дата звернення: 06.08.2022).
13. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні : Закон України від 11. 12. 2003 р. № 1382-IV. Дата оновлення 21.03.2022. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1382-15> (дата звернення: 06.08.2022).
14. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. Дата оновлення 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 06.08.2022).
15. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III. Дата оновлення 08.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 06.08.2022).
16. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей : Закон України від 02.06.2005 р. № 2623-IV. Дата оновлення 01.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15#Text> (дата звернення: 06.08.2022).

17. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13.01.2005 р. № 2342-IV. Дата оновлення 31.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text> (дата звернення: 06.08.2022).

18. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001р. №2558-III. Дата оновлення 15.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text> (дата звернення: 06.08.2022).

19. Правила внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання : наказ Міністерства юстиції України від 12.01.2011 р. № 96/5. Дата оновлення 23.02.2022. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0055-11> (дата звернення: 06.08.2022).

20. Правове регулювання особистих немайнових та майнових відносин між суб'єктами сімейних правовідносин : роз'яснення Міністерства юстиції України від 05.07.2011 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0048323-11> (дата звернення: 06.08.2022).

21. Про затвердження Інструкції про порядок реєстрації актів громадянського стану в дипломатичних представництвах та консульських установах України : наказ Міністерства юстиції та Міністерства закордонних справ України від 23.05.2001 року №32/5/101. Дата оновлення 10.09.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0473-01#Text> (дата звернення: 06.08.2022).

Судова практика

1. Рішення Європейського Суду з прав людини. Справа «Хант проти України» (заява № 31111/04) від 07.12.2006 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_126 (дата звернення: 06.08.2022).

2. Рішення Європейського Суду з прав людини. Справа «Савіні проти України» (заява № 39948/06) від 18.12.2008 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/974_454 (дата звернення: 06.08.2022).

3. Рішення Європейського Суду з прав людини. Справа «Мамчур

проти України» (Заява № 10383/09) від 16.07.2015 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a93#Text (дата звернення: 06.08.2022).

4. Рішення Європейського Суду з прав людини. Справа «М.Т. проти України» (Заява № 950/17) 19.03.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d46#Text (дата звернення: 06.08.2022).

5. Рішення Європейського Суду з прав людини. Справа «Вишняков проти України» (Заява № 25612/12) від 24.07.2018 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d01#Text (дата звернення: 06.08.2022).

6. Рішення Європейського Суду з прав людини. Справа «Швець проти України» (Заява № 22208/17) від 23.07.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d96#Text (дата звернення: 06.08.2022).

7. Рішення Європейського Суду з прав людини. Справа «Гарнага проти України» (Заява № 20390/07) від 16.05.2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_960#Text (дата звернення: 06.08.2022).

8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого положення частини другої статті 211 Сімейного кодексу України (справа про різницю у віці між усиновлювачем та дитиною) № 3-рп/2009 (справа № 1-4/2009) від 03.02.2009 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-09> (дата звернення: 06.08.2022).

9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням приватного підприємства „ІКІО“ щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 61 Сімейного кодексу України № 17-рп/2012 (справа № 1-8/2012) від 19.09.2012 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-12> (дата звернення: 06.08.2022).

10. Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів : постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006 р. № 3. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-06> (дата звернення:

06.08.2022).

11. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав : постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.03.2007 р. № 3. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-07> (дата звернення: 06.08.2022).

12. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя : постанова Пленуму Верховного Суду України від 21.12.2007 р. № 11. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07> (дата звернення: 06.08.2022).

13. Про практику розгляду судами справ, пов'язаних із позбавленням батьківських прав, поновленням батьківських прав, усиновленням, установленням опіки та піклування над дітьми : узагальнення Верховного Суду України від 11.12.2008 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0020700-08> (дата звернення: 06.08.2022).

Основна література

1. Дзера О. В. Сімейне право України : підручник. Київ. : Юрінком Інтер, 2021. 520 с.
2. Дутко А. О. Сімейне право України : підручник / за ред. А. О. Дутко. Львів : ЛДУВС, 2018. 480 с.
3. Харитонов Є. О. Цивільне та сімейне право України : навч. посіб. Одеса : Феникс, 2018. 598 с.
4. Апопій І. В. Сімейне право України : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2022. 360 с.
5. Дякович М. М. Сімейне право України : навч. посіб. Харків : Екус, 2022. 416 с.
6. Менджул М.В. Принципи сімейного права (сутність та проблеми застосування) : монографія. Ужгород : Видавництво Олександра Гаркуші, 2019. 420 с.

7. Менджул М.В. Порівняльне сімейне право : навч. посіб. Ужгород : РІК-У, 2021, 293 с.
8. Сімейний кодекс України : наук.-практ. коментар / Дзера О. В., Бондар Т. В. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 552 с.
9. Велика Українська юридична енциклопедія / редкол.: В. І. Борисова (голова) та ін. Харків : Право, 2021. Т. 12. 480 с.
10. Борисова В. Проблемні питання форм сімейного влаштування дитини, що залишилася без батьківського піклування за законодавством України. *Право України*. 2019. № 2. С.133 – 147.
11. Борисова В. І., Красицька Л. В. Аліментні зобов'язання членів сім'ї в сімейному праві України: проблемні питання теорії та практики. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2020. № 3. Том 27. С. 33-59.
12. Борисова В. Прийомна сім'я як форма сімейного виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування». *Спогади про людину, Вченого, Науковця (до 60-річчя від дня народж. проф. Ірини Володимирівни Жилінкової)* : зб. ст. / за заг. ред. Р. О. Стефанчука. Харків : Право, 2019. С. 10 – 17, С. 52 – 61.
13. Ватрас В.А. Джерела сімейного права: проблеми теорії та практики: монографія. Хмельницький. 2020. 824 с.

Додаткова література

1. Бондарева К.В. Актуальні проблеми міжнародного сімейного права. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2018. №2. С. 148-159.
2. Сібірцева О. Спільна сумісна власність. *Юридична практика*. № 49-50. URL: <https://pravo.ua/articles/spilna-sumnivna-vlasnist/> (дата звернення: 06.08.2022).
3. Сібірцева О., Сулейманова А., Губін О. Поділ майна подружжя: міфи та реальність від AGA Partners. *Юридична газета* 2021. 7 верес. URL:

<https://yur-gazeta.com/golovna/podil-mayna-podruzzhzha-mifi-ta-realist-vid-aga-partners.html> (дата звернення: 06.08.2022).

4. Сібірцева О., Русанюк З. Без аліментів, але з квартирою. *Юридична газета*. 2021. № 5 (735). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/simeyne-pravo/bez-alimentiv-ale-z-kvartiroyu.html> (дата звернення: 06.08.2022).

5. Сібірцева О. Ідучи на зустріч. *Судовий вісник*. 2020. № 11 (175). URL: <https://pravo.ua/articles/iduchi-na-zustrich/> (дата звернення: 06.08.2022).

6. Сібірцева О. Аліментарні правила. *Український адвокат*. 2020. № 3-4 (163-164). URL: <https://www.lexars.com.ua/АЛІМЕНТАРНІ-ПРАВИЛА/> (дата звернення: 06.08.2022).

7. Сібірцева О. Психологічні аспекти визначення місця проживання дитини. Експертиза у сімейних спорах. *LexArs*. 2020. січень. URL: <https://www.lexars.com.ua/Психологічні-аспекти-визначення-міс/> (дата звернення: 06.08.2022).

Інтернет-ресурси

1. Сайт наукової бібліотеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого – <http://library.nlu.edu.ua/>

2. Офіційний веб-портал Верховної Ради України – <http://rada.gov.ua/>

3. Офіційна сторінка Європейського Союзу – <http://europa.eu>

4. Єдиний державний реєстр судових рішень – <http://reyestr.court.gov.ua>

5. Офіційний веб-портал Конституційного Суду України – <https://ccu.gov.ua/>

6. HUDOC. European Court of Human Rights: <https://hudoc.echr.coe.int/>

7. Офіційний сайт Верховного Суду: <https://supreme.court.gov.ua/>

8. Суд на долоні: <https://conp.com.ua>

9. Опендатабот. Сторінка пошуку судових рішень: <https://court.opendatabot.ua/#/>

10. Юридичний інтернет-ресурс «Протокол»:
https://protocol.ua/ru/interesnie_sudebnie_resheniya/

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри цивільного права № 1. URL: <https://library.nlu.edu.ua/senmk/item/224-tsyvilne-pravo-ukrainy-2-chastyna.html>